

Сучасні наукові концепції (теорії) праворозуміння можна звести до трьох підходів:

1. Ідеологічний (аксіологічний), або природно-правовий; вихідна форма буття права — громадська свідомість; право — не тексти закону, а система ідей (понять) про загальнообов'язкові норми, права, обов'язки, заборони, природні умови їх виникнення та реалізації, порядок і форми захисту, яка є у громадській свідомості та орієнтована на моральні цінності. При такому підході право і закон розмежовуються, першість віддається праву як нормативно закріпленій справедливості, а закон розглядається як його форма, покликана відповідати праву як його змісту.

2. Нормативний (позитивістський): вихідна форма буття, права — норма права, право — норми, викладені в законах та інших нормативних актах. При такому підході відбувається ототожнення права і закону. Водночас нормативне праворозуміння орієнтує на такі властивості права, як формальна визначеність, точність, однозначність правового регулювання.

3. Соціологічний: вихідна форма буття права — правовідносини; право — порядок суспільних відносин, який проявляється у діях і поведінці людей. При такому підході правом визнається його функціонування, реалізація, його «дія» у житті — у сформованих і таких, що формуються, суспільних відносинах, а не його створення правотворчими органами у формі закону та інших нормативно-правових актів. При усій цінності врахування «життя» права в суспільному середовищі, прихильники цього підходу плутали самостійні процеси правотворчості та застосування права, тоді як умовою дотримання і забезпечення режиму законності може бути діяльність правозастосувальника в межах, встановлених законом.

Віддати перевагу слід інтегративному підходу, який враховує і поєднує усе цінне в зазначених концепціях праворозуміння.

Інтегративний підхід до розуміння права (Д.Холл) є спробою в рамках однієї концепції узгодити юридичну форму, соціальний зміст і моральні цінності у праві. Вихідною посилкою даної позиції виступає теза про те, що кожен підхід виділяє в праві істотне та необхідне, без чого цілісне уявлення про право є неможливим. Із позицій інтеграційного підходу право — це сукупність нормативів рівності і справедливості, що визнані у певному суспільстві, забезпечені офіційним захистом, регулюють боротьбу й узгодження вільних воель у їх взаємовідношенні одне з одним.

Проте при такому, певною мірою механічному, поєднанні різних ознак права в єдине ціле виникає проблема визначення достатності властивостей права, необхідних для всебічного його опису. Зберігається вірогідність того, що набір ознак права буде суб'єктивним і не збігатиметься, наприклад, у простого обивателя і юриста-практика. Якщо для першого значущим є віддзеркалення в праві законних інтересів, міри свободи і справедливості, то юрист-практик акцентує увагу на чіткості юридичної форми, що дозволяє одноманітно тлумачити і застосовувати норму права, закон.

Через це можна зробити висновок, що пошуки загальної формули розуміння права не є перспективними. На користь юридичної науки і практики слід віддавати перевагу плюралістичним підходам до розуміння

Ад'юнкт докторантури та
аспірантури НАВС

Підченко Юрій Олексійович

ВИМОГИ ДО РІШЕННЯ СУДУ, УХВАЛЕНОГО У СПРАВАХ ОКРЕМОГО ПРОВАДЖЕННЯ

Одним із видів судових рішень є рішення суду, які відповідно до п. 2 Постанови Пленуму Верховного Суду України від 18 грудня 2009 р. № 14 «Про судові рішення у цивільній справі» є найважливішими актами правосуддя і покликані забезпечити захист гарантованих Конституцією України прав і свобод людини та здійснення проголошеного Основним Законом України принципу верховенства права [1]. Саме рішенням суду цивільна справа вирішується по суті на основі встановлених у судовому засіданні фактичних даних.

Для того, щоб рішення суду, ухвалене, у тому числі у справах окремого провадження, змогло виконати функцію захисту порушених, невизнаних чи оспорюваних прав, свобод або

інтересів, воно повинно відповідати таким вимогам, як:

1) *законність*. Відповідно до ч. 2 ст. 213 ЦПК України законним є рішення, яким суд, виконавши всі вимоги цивільного судочинства, вирішив справу згідно із законом (ч. 2 ст. 213 ЦПК України).

Як роз'яснив Пленум Верховного Суду України у п. 2 своєї Постанови від 18 грудня 2009 р. № 14 «Про судові рішення у цивільній справі» рішення є законним тоді, коли суд, виконавши всі вимоги цивільного судочинства відповідно до ст. 2 ЦПК України, вирішив справу згідно з нормами матеріального права, що підлягають застосуванню до даних правовідносин відповідно до ст. 8 ЦПК України, а також правильно витлумачив ці норми. Якщо спірні правовідносини не врегульовані законом, суд застосовує закон, що регулює подібні за змістом відносини (аналогія закону), а за відсутності такого – суд виходить із загальних засад законодавства (аналогія права).

Якщо є суперечності між нормами процесуального чи матеріального права, які підлягають застосуванню при розгляді та вирішенні справи, то рішення є законним, якщо судом застосовано відповідно до ч. 4 ст. 8 ЦПК України норми, що мають вищу юридичну силу. У разі наявності суперечності між нормами законів (кодексів), що мають однакову юридичну силу, застосуванню підлягає той з них, який прийнято пізніше. При встановленні суперечностей між нормами права, які підлягають застосуванню при розгляді та вирішенні справи, суду також необхідно враховувати роз'яснення Пленуму Верховного Суду України, що містяться в Постанові від 1 листопада 1996 року № 9 «Про застосування Конституції України при здійсненні правосуддя» [2];

2) *обґрунтованість*. Обґрунтованим є рішення, ухвалене на основі повно і всебічно з'ясованих обставин, на які сторони посилаються як на підставу своїх вимог і заперечень, підтверджених тими доказами, які були досліджені в судовому засіданні (ч. 3 ст. 213 ЦПК України).

Пленум Верховного Суду України деталізував також і поняття обґрунтованості, визнаючи обґрунтованим рішення, ухвалене на основі повно і всебічно з'ясованих обставин, на які сторони посилаються як на підставу своїх вимог і заперечень, підтверджених доказами, які були досліджені в судовому засіданні і які відповідають вимогам закону про їх належність та допустимість, або обставин, що не підлягають доказуванню, а також якщо рішення містить вичерпні висновки суду, що відповідають встановленим на підставі достовірних доказів обставинам, які мають значення для вирішення справи (п. 2 Постанови від 18 грудня 2009 р. № 14 «Про судові рішення у цивільній справі»).

На основі принципу безпосередності судового розгляду рішення суду може бути обґрунтоване лише тими доказами, які одержані у визначеному законом порядку і перевірені в тому судовому засіданні, в якому ухвалюється рішення. Неприпустимим є витребування і приєднання до справи матеріалів на підтвердження висновків і мотивів рішення суду після його ухвалення [3, с. 471];

3) *повнота* – це властивість рішення суду, яка характеризує ступінь відповіді суду на всі заявлені вимоги, а також на інші питання, що виникли під час розгляду справи і вирішення яких має бути відображено у рішенні суду (наприклад, щодо негайного виконання, розподілу судових витрат) [4, с. 500].

При цьому відповідно до положень ст. ст. 10 і 11 ЦПК України суд розглядає цивільні справи в межах заявлених вимог та зазначених і доведених ним обставин.

Щодо справ окремого провадження необхідно враховувати, що при їх розгляді, який здійснюється на підставі загальних правил, встановлених ЦПК України, у повній мірі не діють положення щодо змагальності та меж судового розгляду;

4) *визначеність* рішення суду, що передбачає наявність чітких лексичних формулювань в усіх його частинах. Особливо це стосується резолютивної частини рішення суду, в якій містяться відомості щодо вирішення цивільної справи по суті [4, с. 500];

5) *форма*. Рішення суду повинно бути ухвалене в установленій законом формі. Рішення суду в нарадчій кімнаті ухвалюється, оформлюється у письмовій формі і підписується суддею, а в разі колегіального розгляду – суддями, які розглядали справу (ч. 2 ст. 209 ЦПК України);

б) *ясність та точність*. Ясність рішення суду полягає в логічному, чіткому, переконливому

і зрозумілому викладенні його змісту, а точність – у відсутності граматичних, стилістичних, арифметичних та цифрових помилок [4, с. 500].

Таким чином, для того, щоб рішення суду, ухвалене у справах окремого провадження, змогло виконати функцію захисту порушених, невизнаних чи оспорюваних прав, свобод або інтересів, воно повинно відповідати таким вимогам, як: законність, обґрунтованість, повнота, визначеність, форма, ясність, точність.

Список використаних джерел:

1. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 18 грудня 2009 р. № 14 «Про судові рішення у цивільній справі» // Вісник Верховного Суду України. – 2010. – № 1. – С. 4.
2. Постанова Пленуму Верховного Суду України від 1 листопада 1996 року № 9 «Про застосування Конституції України при здійсненні правосуддя» // База «Законодавство України» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v0009700-96>.
3. Цивільне процесуальне право України : [підруч. для студ. вищ. навч. закл.] / [Бичкова С. С., Бірюков І. А., Бобрик В. І. та ін.] ; за заг. ред. С. С. Бичкової. – К. : Атіка, 2009. – 760 с.
4. Цивільний процесуальний кодекс України : Науково-практичний коментар / [С. С. Бичкова, Ю. В. Білоусов, В. І. Бірюков та ін.] ; за заг. ред. С. С. Бичкової. – [2-ге вид., допов. і переробл.]. – К. : Атіка, 2010. – 896 с.

Здобувач НАВС

Писаренко Ганна Миколаївна

ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО ЯК ГАЛУЗЬ ПРАВА

Питання виокремлення такої самостійного галузі права як інформаційне право було порушено ще у 1978 році А. Б. Венгеровим [1, с. 28]. Однак й донині серед науковців ця проблематика є дискусійною.

Інформаційне право є молодією галуззю права, яка сформувалася на межі інформатики й права. Як галузь суспільних відносин інформаційне право може розглядатися у двох аспектах: об'єктивному й суб'єктивному.

В об'єктивному розумінні інформаційне право – це врегульований нормативними актами комплекс суспільних відносин, об'єктом яких є інформація.

У суб'єктивному розумінні інформаційне право – це комплекс прав й обов'язків суб'єктів суспільних відносин щодо інформації.

Сьогодні інформаційне право як наука динамічно розвивається, основні положення якої перебувають у стадії формування. Виникла нова концепція формування змісту галузей права: створення міжгалузевих, комплексних інститутів права, що базуються на основних інститутах комплексних галузей права (конституційного, цивільного, адміністративного, трудового й кримінального) [2, с. 122]. Така концепція ґрунтується на теоретичних положеннях, сформованих такими вченими, як: В. К. Райхер, Ю. К. Толстой, О. С. Іоффе, М. Д. Шаргородський.

Ю. А. Тихомиров тлумачить поняття “інформаційне право” як нову комплексну галузь права й відносить її до галузі права публічного [2, с. 123].

О. А. Баранов розглядає інформаційне право як міжгалузеву юридичну науку. На його думку, “інформаційне право – це галузева юридична наука, яка вивчає сукупність норм права, що регулюють інформаційні відносини в суспільстві, які належать до інформаційної діяльності в цілому” [3, с. 51].

І. Л. Бачило трактує досліджуване поняття як “...сукупність доктринальних положень юридичної науки, правових норм, що утворюють самостійний масив національного права, норм міжнародного законодавства, а також стан правової свідомості суб'єктів права у галузі інформаційної діяльності й відносин, пов'язаних з інформаційними ресурсами, функціонуванням інформаційних систем і мереж в умовах застосування сучасних інформаційних технологій, спрямованих на забезпечення безпечного задоволення інформаційних потреб громадян, їх